

Verbinding over verschillende culturen.

Rik Pinxten

Een halssnoer van een Zuidamerikaanse Antwerpenaar, een boek van verschillende jonge artiesten, en een Kachina-koppel met touwtjes verbonden van een Hopi Indiaan. Als antropoloog fascineert het mij hoe mensen met hun hele kleine particulariteit elkaar kunnen vinden in een reusachtig grote en diverse wereld.

Het halssnoer is een combinatie van wit: vele witte touwtjes en daaraan witte stenen beeldjes die als tanden aan koordjes bengelen. Je wil het vastnemen en door je handen laten lopen, maar tegelijk durf ik niet omdat het zo breekbaar lijkt: de touwtjes zijn ragfijn en de steentjes lijken ook op suikerfiguurtjes en nodigen zo uit tot grote voorzichtigheid. Het boek dat geen boek is, maar een collage van stukjes papier in bijzondere vormen en allemaal in grijstinten, vormt een landschap van getekende of geknipte bergen, die oplossen in een mist van vlakke landschappen, die als foto's boven op elkaar geplakt zijn. De bijna Japanse suggesties van bergen gaan op in een eindeloze rij na elkaar. De twee op mekaar gebonden plankjes van de Hopi Indiaan zijn van binnen wit, en van buiten een pastelkleurig turquoise vlak, doorsneden met een dwarse zwarte band die van onder tot boven loopt. De randjes van de plankjes zijn fel rood geschilderd. De handvaten van de plankjes zijn met mekaar verbonden door een wit touwtje. Je kan de plankjes wat over mekaar schuiven en dan merk dat ze van binnen wit zijn, met vele zwarte streepjes, zoals bij een I Ching tabel, en net daarbovenop zijn de pluimpjes bevestigd. De plankjes zijn niet groter dan de handpalm van een kind van twaalf, en ze nodigen uit om bekeken te worden. Voor kinderen moeten het uitnodigende speelgoedjes zijn, een beetje vreemde paletten van een balspel, misschien. Als antropoloog weet ik dat dit voorstellingen zijn van Hopi godheden en weet ik dus niet wat ik er mag of kan mee doen: mag ik ze betasten, moet ik ze als een juweel beschouwen, of in een glazen kastje zetten? De Hopi Indianen beschouwen ze als krachten die op bezoek komen en het dorp in hun bezit nemen, om vruchtbaarheid te brengen voor mens en land. Maar ze zijn zo abstract dat je als westerling amper kan voorstellen dat dit religieuze symbolen zijn. Zo breekbaar en subtiel ook in al hun eenvoud: hoe kan een fundamenteel belangrijke taak als het brengen van vruchtbaarheid en dus zo het garanderen van de overleving van mens en natuur aan twee abstract ogende plankjes toevertrouwd worden? Waarom zijn dit eenvoudig artistieke producten? Maar, wees gerust, ook dat zijn ze, want de Hopi

Indianen zijn estheten en elk kleurvlakje is het resultaat van eeuwen uitpuren en creatief uitproberen.

Wat hebben deze dingen met elkaar gemeen voor mij? Ze zijn stuk voor stuk precieus, en bijna automatisch doen ze mij heel omzichtig en als het ware religieus met die voorwerpen omgaan. Ik wil ze betasten, maar eigenlijk ook beschermen of vooral ervaren. Zij kunnen allemaal een kracht hebben, denk ik, waardoor ze mensen die in de omgeving zijn zullen uitnodigen om stil te staan en met elkaar te praten via de voorwerpen. Dat is een vorm van verbinden die ik sterk aanvoel in elk van deze voorwerpen. Maar daar heb je weer zo'n probleem: zijn dit voorwerpen? Dingen? Voor de Hopi zijn de Kachina wezens, zoals ook de Oost-Europese iconenschilder een icoon geen voorwerp zal noemen, maar een bezielde iets, een persoon zou je haast zeggen. Ik kan ook met alle drie de 'voorwerpen' tegelijk praten, want ze horen tot hetzelfde universum: dat van precieuze voorwerpen, die gemaakt zijn door zoekende mensen, en die allemaal een broosheid en breekbaarheid uitdrukken en tegelijk een noodzakelijkheid. De breekbaarheid heb ik al vermeld en die zal voor iedere kunstminnaar onmiddellijk opvallen. De noodzakelijkheid kan nog wat uitleg verdragen. Wanneer ik de 'voorwerpen' bekijk, dan hebben alle drie een evidente aanwezigheid. Ze volstaan op zichzelf, en worden zo een wereldje op zich. In de filosofie zegt men met een zeer duur woord: ze hebben een hoge graad van entitativiteit. Dat wil zeggen: ze manifesteren zich als fenomenen die overkomen als dingen, als stukken van de realiteit, zelfs als die realiteit een fantasiewereld is. Dat maakt ze waarschijnlijk tot kunst of tot sacrale voorwerpen, en in mijn ogen ligt dat in de beste gevallen heel dicht bij mekaar: ze nodigen de toeschouwer uit om te participeren aan hun vreemd broos universum en zo een ogenblik van rust en ook van ontroering te beleven. De toeschouwer, ik toch alleszins, wordt in en via de voorwerpen met andere mensen verbonden, en dat gevoel zal lang blijven meegaan. Dat is bijzonder krachtig. Woorden vermogen dat zelden te doen, maar kunst-sacrale-voorwerpen kunnen dat wel, en gelukkig kunnen de andere stervelingen het ook ervaren.

Nog één punt: ik vermoed dat de verbinding er ook een is die territoriale begrenzings overschrijdt. Ook dat is weer de kracht van kunst. De Hopi Indiaan, de Vlaamse jonge artiesten en de kunstenaar van dubbele afkomst ontmoeten elkaar met hun particulariteit in dat omspannend universum dat ze door hun eigen verbeelding kunnen scheppen. Je zou voor minder stil worden en naar woorden zoeken.